

4. DERS

Siyer Kur'an İlişkisi

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

“Allah ve melekleri, Peygamber’e çok salât ederler.

Ey müminler! Siz de ona salât edin ve tam bir teslimiyetle selam verin.”

(Ahzâb Sûresi, 33/56)

HİRA

- “Yaşayan ve konuşan Kur’an” ifadeleri nasıl anlaşılmalıdır?
- “Kur’an tek kaynak değil, temel kaynaktır.” sözünün maksadı nedir?
- “Siyer Kur’an’ın, Hz. Peygamber tarafından yaşanarak tefsir edilmiş halidir.” sözü nasıl anlaşılmalıdır?
- Kur’an’ın ilk muhatapları ile çağdaş muhatapları olan bizler arasındaki temel farklar için neler söylenebilir?
- Siyer’in evrenselliği ifadesi nasıl anlaşılmalıdır?

SİYER ÜZERİNDEN KUR’AN’I, KUR’AN ÜZERİNDEN DE SİYER’İ OKUMALIYIZ

Allah’ın (cc) insanlığa gönderdiği son vahiy, belirli bir zaman aralığında sınırlı bir coğrafyada yaşayan belli muhataplara nazil oldu. Son vahyin ilk muhatapları Efendimiz (sas) ve O’nun mübarek ellerinde yetişen Sahâbe nesli idi. Hal böyle olunca Kur’an, onların yaşadıkları hayatın üzerine ve içerisine indi. Bundan dolayıdır ki karşımızda satırlarda yazılı olan bir vahiy var; bir de hayatın içerisinde ete-kemiğe bürünmüş, yaşayan ve konuşan bir vahiy var. Ve bu iki vahiy birbirinden asla ayrılamaz, birinin tam anlamı ile anlaşılabilmesi için diğeri ihtiyaç duyulur, biri olmadan diğeri kâmil manada kavranıl(a)maz. Çünkü gerek ayetlerin iniş sebepleri, gerek nüzûl ortamı dediğimiz o zemin ve o zeminde yaşayan muhataplar Kur’an’ın doğru anlaşılabilmesinin en önemli etkenleridir. Öyleyse Kur’an dışında var olan bilgileri

(hadis, sünnet, tarihi malumat) hâsâ Kur'an'ın rakibi olarak görmek eğer bilgisizce yapılıyorsa cehaletin, eğer bilinçli yapılıyorsa ihanetin bir sebebidir. Elbette hiçbir kitap, bilgi ve rivayet Kur'an gibi değildir. O Allah'ın kelamıdır, ¹gözetimi altındadır;² hiçbir güç onu benzerini, mislini tarih boyunca ortaya koyamamıştır, koyamayacaktır ve bu hal kıyamete kadar da böyle devam edecektir.³

Kur'an'ın bu rakip tanımaz özelliği onun tek kaynak olduğunu söylememizi gerektirmez. *O tek kaynak değil, temel kaynaktır.* Sözü özüdür. O ilahî söz, ilk muhatap olan Efendimiz'e (sas) vahyedilmiş, o da onun nasıl anlaşılacağını, kavranılacağını ve yaşanacağını bizzat göstermiş, ilk muhataplarına da bunu öğretmiştir. Bize düşen vazife, Kur'an'ın temel kaynak olduğunu unutmadan mevcut müktesebatı onun rehberliğinde anlamaktır.

Siyer üzerinden Kur'an'ı, Kur'an üzerinden de Siyer'i okuduğumuz zaman gerek bazı ayetlerin anlaşılmasında, gerek bazı rivayetlerin kavranılmasında taşların daha iyi yerine oturduğunu görürüz. Çünkü Kur'an yirmi üç yıllık nübüvvet sürecinin öz halini takdim ederken, Siyer bu sürecin detaylarını nazarlara verir. Bu yönü ile de Siyer Kur'an'ın, Hz. Peygamber tarafından yaşanarak tefsir edilmiş hali olur.

Böyle bir iddiada bulunmak, Hz. Aişe annemizin bilinen sözü ile çelişmez mi? Ne demişti Aişe annemiz: *“Peygamber (sas) Cebrail'in kendisine öğrettiği sayılabilecek kadar mahdut ayet haricinde, Kur'an'dan bir şey tefsir etmedi.”* ⁴ El-Hak, bu söz doğrudur ve Efendimiz'in (sas) Kur'an tefsiri sadedinde söylediği sözler, hakikaten sınırlıdır. Ancak burada bir hususa dikkat etmemiz gerekir: Efendimiz (sas) bugün bizim anladığımız manada bir müfessirin yaptığı gibi Mushaf'ı önüne alıp, Fatıha'dan başlayıp, Nas Sûresi'ne kadar Kur'an'ı anlatmaya ne imkânı, ne fırsatı olmuştur. Buna gerek de yoktu. İnen ayetler O'nun mübarek lisanı ile Sahâbe'ye duyuruluyor ve o andan itibaren o ayetlerin istedikleri, yasakladıkları ve emrettikleri yaşanmaya başlanıyordu. Böylelikle o andan itibaren Kur'an'ın tefsiri yaşanarak ortaya konuyordu. Fiili olarak ayetlerin nasıl uygulanacağını gören o ilk muhataplar artık soru sormaya ihtiyaç duymuyorlardı, onlarda gördüklerini uyguluyorlardı. Ama bizler gibi sonradan gelen muhataplar, o hale şahit olmadığı için, falanca ayet Hz. Peygamber tarafından nasıl anlaşıldı ve yaşandı? sorusunu sormak durumundayız. İşte bu soruyu sorduğumuzda cevabını hadis, tefsir, siyer ve fıkıh kitaplarında buluruz.

Bu bilgiler ışığında biz asıl konumuz olan Siyer'e gelirse, Kur'an içerisinde azımsanmayacak düzeyde Hz. Peygamber'in hayatına dair ayetler bulunduğunu görürüz.

¹ “Eğer müşriklerden biri senden sığınma talep ederse, Allah'ın kelâmını işitip dinleyinceye kadar ona eman ver, sonra (müslüman olmazsa) onu güven içinde bulunacağı bir yere ulaştır. İşte bu (müsamaha), onların, bilmeyen bir kavim olmalarından dolayıdır.” Tevbe Sûresi, 9/6

² “Muhakkak ki zikri (Kur'an'ı) biz indirdik, elbette onu yine koruyacak olan da biziz.” Hicr Sûresi, 15/9

³ “Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız, haydi onun benzeri bir sûre getirin, eğer iddianızda doğru iseniz Allah'tan gayri şahitlerinizi (yardımcılarınızı) da çağırın. Bunu yapamazsanız -ki elbette yapamayacaksınız- yakıtı, insan ve taş olan cehennem ateşinden sakının. Çünkü o ateş kâfirler için hazırlanmıştır.” Bakara Sûresi, 2/23, 24

⁴ Taberi, *Câmiu'l-Beyan*, c. 1, s. 90

Mesela; Kur'an'ı Kerim'in 114 sûresinden, 40 tanesi ⁵ adını ya doğrudan doğruya Hz. Peygamber'i ya da O'nun çağdaşlarının tavırlarını ilgilendiren hususlara işaret eden veya telmihte bulunan bir kelimeden almıştır. ⁶

Bir tarih kitabı olmayan ve evrensel bir niteliği olan Kur'an'ın ciddi bir oranda Siyer'in içerisinde geçen hadiselerle değinmesi, Hz. Peygamber'in (sas) yaşadığı hayatının da evrensel mesajlar ihtiva ettiğinin en büyük delilidir. Ayetlerin verdiği o kısa ve öz bilgileri Siyer içerisindeki rivayetlerle detaylandırabiliyor, rivayetlerin verdiği bilgilerin büyük bir kısmının da temeli niteliğindeki bilgiyi Kur'an'da görebiliyoruz.

Kur'an'daki Siyer bilgisinin ne düzeyde olduğunu anlamamız açısından aşağıdaki tespitlere dikkat etmemiz gerekecektir.

KUR'AN'A GÖRE HZ. PEYGAMBER'İN HAYATI

Yetim olarak büyümesi ve çektiği sıkıntıların giderilmesi

Duhâ Sûresi, 93/6-8

Nübüvvet öncesi ümmi oluşu, kitaptan, imandan mahrum oluşu

Şûrâ Sûresi, 42/52

Muhteşem ve muazzam bir ahlaka sahip oluşu

Kalem Sûresi, 68/4

Vahye muhatap oluşu ve Cebrail ile ilk buluşması

Alak Sûresi, 96/ 1-5

Vahyin ilk günleri ve olan hadiselerden bazıları

Müzzemmil Sûresi, 73/ 1-8

Müddessir Sûresi, 74/1-7

Necm Sûresi, 53/33-37

Kureyş Sûresi, 106/1-4

Kâf Sûresi, 50/1-5,45

Târik Sûresi, 86/15-17

Kamer Sûresi, 54/1-5

Sâd Sûresi, 38/1-11

Cin Sûresi, 72/19-23

Furkân Sûresi, 24/4-6, 40-42, 52

Fâtır Sûresi, 35/42-44

Meryem Sûresi, 19/77-80

Şuarâ Sûresi, 26/3-6

Kasas Sûresi, 28/47-51, 57

İsrâ Sûresi, 17/47-48, 76,77

⁵ En'âm, Enfâl, Tevbe, İsrâ, Nûr, Rûm, Ahzâb, Muhammed, Fetih, Necm, Mücadele, Haşr, Mümtetine, Saf, Cum'a, Münâfikûn, Tâlâk, Tahrîm, Kalem, Müzzemmil, Abese, Târik, Fecr, Beled, Duhâ, İnşirâh, Alak, Kadir, Beyyine, Tekâsür, Hümeze, Fil, Kureyş, Mâun, Kevser, Kâfirûn, Nasr, Tebbet, Felak ve Nâs.

⁶ Fayda, Mustafa, TDV, *İslam Ansiklopedisi*, c. 37, s. 320

Yûnus Sûresi, 10/41
 Yûsuf Sûresi, 12/108
 Hicr Sûresi, 15/6-8, 88-89
 En'âm Sûresi, 6/19, 46, 47, 56-58, 65-67, 135
 Sâffât Sûresi, 37/35-40, 167-170
 Sebe Sûresi, 34/7-9, 31, 43-49
 Zümer Sûresi, 39/64-67
 Fussilet Sûresi, 41/26, 41, 42, 52
 Şûrâ Sûresi, 42/15, 24
 Zuhruf Sûresi, 43/5-10, 29-32, 57-60, 78, 79, 83, 88-89
 Câsiye Sûresi, 45/19
 Ahkâf Sûresi, 46/7, 11
 Zâriyât Sûresi, 51/7-11, 52-55
 Enbiyâ Sûresi, 21/1-6, 36, 45, 46
 Mûminûn Sûresi, 23/68-74, 81-83
 Tûr Sûresi, 52/29-49
 Meâric Sûresi, 70/36-42
 Enfâl Sûresi, 8/30-34
 Ra'd Sûresi, 13/6, 43

Habeşistan Hicreti

Nahl Sûresi, 16/41, 42, 110
 Zümer Sûresi, 39/10

Mekke'de Kitap Ehli ile olan münasebetler

En'am Sûresi, 6/ 92, 159
 Hûd Sûresi, 11/17
 Rad Sûresi, 13/36
 Mü'minûn Sûresi, 23/53-56
 Şuârâ Sûresi, 26/196, 197
 Neml Sûresi 27/76
 Ankebût Sûresi, 29/46, 47
 Sebe Sûresi, 34/6
 Zuhruf Süresi, 43/45

Hicret, Muhacirler, Ensar ve Ortaya Konan Gayretler

Haşr Sûresi, 59/9, 10
 İsrâ Sûresi, 17/76, 77
 Ankebût Sûresi, 29/56-60
 Bakara Sûresi, 2/218
 Enfâl Sûresi, 8/72-75
 Tevbe Sûresi, 9/40, 100

Hicret Etmeyenler/Edemeyenler

Enfâl Sûresi, 8/72
 Nisâ Sûresi, 4/88
 Ankebût Sûresi, 29/2-11
 Hac Sûresi, 22/11-13

Hicret Sonrası Müslümanların Medine'deki Genel Durumu

Bakara Sûresi, 2/104, 143
 Enfâl Sûresi, 8/26, 63

Âl-i İmrân Sûresi, 3/100-106, 110
 Hadîd Sûresi, 57/10-11
 Talâk Sûresi, 65/10-11
 Mücâdele Sûresi, 58/22
 Hucurât Sûresi, 49/14-18
 Fetih Sûresi, 48/29
 Tevbe Sûresi, 9/71, 90-92, 102-105, 117-119, 122

Medine'deki Müslümanların Hz. Peygamber'le İlişkileri

Enfâl Sûresi, 8/24,25
 Ahzâb Sûresi, 33/6,53,54, 56, 69-71
 Mümtehine Sûresi, 60/12,13
 Nûr Sûresi, 24/62,63
 Mücâdele Sûresi, 58/10-13
 Hucurât Sûresi, 49/1-5, 7-8
 Cuma Sûresi, 62/11
 Tevbe Sûresi, 9/128

Münafıklar ve Bedeviler'le İlişkiler

Bakara Sûresi, 2/8-20, 204
 Enfâl Sûresi, 8/49
 Âl-i İmrân Sûresi, 3/118-120
 Ahzâb Sûresi, 33/57-58, 60-62
 Nisâ Sûresi, 4/60-68, 72,73, 81, 138-143, 145-146
 Muhammed Sûresi, 47/16, 20-32
 Haşr Sûresi, 59/11-17
 Nûr Sûresi 54-53 ,48-47 /24,
 Münâfikûn Sûresi, 63/1-8
 Mücâdele Sûresi, 58/8,14,21
 Tevbe Sûresi, 9/53-59, 61-70, 73-85, 101, 106-110,120, 121, 124-127

Medine'de Kitap Ehli ile olan ilişkiler

En'âm Sûresi, 6/20
 Bakara Sûresi, 2/40-48, 75-80, 109, 120, 121, 135-140, 142, 146, 211
 Âl-i İmrân Sûresi, 3/21,25, 60-75, 98, 99, 110-115, 184
 Nisâ Sûresi, 4/44-47, 49-55, 153-162
 Haşr Sûresi, 59/2-6
 Mâide Sûresi, 5/15, 18, 19, 30,31, 41-45, 57-63, 64, 65, 68, 77, 78-85
 Tevbe Sûresi, 9/30-31

Bedir Gazvesi

Sâd Sûresi, 38/11
 Bakara Sûresi, 2/190-194, 217-218
 Enfâl Sûresi, 8/5-19, 41-54, 67-71
 Âl-i İmrân Sûresi, 3/13,123-128
 Hac Sûresi, 22/39

Uhud Gazvesi

Enfâl Sûresi, 8/36-40
 Âl-i İmrân Sûresi, 3/121-175

Hendek Gazvesi

Ahzâb Sûresi, 33/9-27

İfk Hadisesi

Nûr Sûresi, 24/1-24

Hudeybiye Barış Antlaşması

Fetih Sûresi, 49/10-27

Mekke'nin Fethi

Mümteherine Sûresi, 60/1-3

Fetih Sûresi, 49/1-3, 27

Tevbe Sûresi, 9/7-16, 23,24

Nasr Sûresi, 110/1-3

Huneyn Gazvesi

Tevbe Sûresi, 9/25-27

Tebûk Gazvesi

Tevbe, 9/1-6, 28, 29, 38-50, 81-83, 90-96, 106

Kur'an içerisinde Hz. Peygamber'in hayatı ile alakalı bu kadar ayetin olması Siyer-Kur'an ilişkisini gözler önüne sermektedir. İşte bundan dolayı diyoruz ki: **“Siyer üzerinden Kur'an'ı, Kur'an üzerinden de Siyer'i okumalıyız.”**

DÂRÜ'L-ERKÂM

- Kur'an neden çok ciddi bir oranda Hz. Peygamber'in dünyasına dair hadiseleri aktarır?
- Peygamberimizin yetim olarak büyümesi ve çektiği sıkıntıların giderilmesi ile,⁷ O'nun nübüvvet öncesi hayatında ümmî oluşu, kitaptan ve imandan mahrum oluşu⁸ nasıl anlaşılmalıdır?
- İlk buluşmanın ilk mesajları (Alak Sûresi, 96/1-5) nasıl anlaşılmalıdır?
- Neden Mekke müşrik toplumunun İslam'ın mesajlarına karşı tavrı bu kadar sert olmuştur.
- Peygamberimizin hayatında var olan üç büyük savaşın (Bedir, Uhud, Hendek) Kur'an'da anlatılmasının hikmetleri nelerdir?

SUFFA

- SİYER ÜZERİNDEN KUR'AN'I, KUR'AN ÜZERİNDEN DE SİYER'İ OKU Kİ, GERÇEK MANADA İSTİFADE EDEBİLESİN.
- SATIRLARDA YAZILI OLAN KUR'AN'I, YAŞAYAN VE KONUŞAN KUR'AN OLAN EFENDİMİZ'DEN AYRIMA Kİ, ALLAH'IN MAKSADINA GÖRE YAŞAYABİLESİN.

⁷ Duhâ Sûresi, 93/6-8

⁸ Şûrâ Sûresi, 42/52

- KUR'AN'IN TEK KAYNAK DEĞİL, TEMEL KAYNAK OLDUĞUNU UNUTMA Kİ, MEVCUT İLMİ MÜKTESEBATTAN MAHRUM KALMAYASIN.
- HZ. PEYGAMBER'İN HAYATININ KUR'AN'IN EN BÜYÜK TEFSİRİ OLDUĞUNU UNUTMA Kİ, DOĞRU ŐEYLERİ YANLIŐ KAPILARDA ARAMAYASIN.
- İLAHİ KELAM'IN VERDİĞİ TARİH BİLİNCİNİ İYİCE KUŐAN Kİ, TARİHİ, ÖRNEK VE İBRET NAZARI İLE OKUYABİLESİN.